

Становлення теорій відтворення та розвитку

Актуальність дослідження. В умовах глобальних змін економіки та необхідності забезпечення стабільного розвитку все більшої актуальності набуває питання теоретико–методологічного забезпечення економічних процесів розвитку і трансформації, зокрема актуальною є потреба в становленні та подальшому розвитку базових теорій, що пояснюють та встановлюють механізми сучасних економічних процесів.

Метою дослідження є аналіз сутнісних характеристик теорій відтворення, їх переходу до теорій зростання; констатація необхідності подальшого становлення теорії економічного розвитку та переходу до розроблення теорій трансформаційних економік.

Методи дослідження: порівняння, узагальнення, індукції та дедукції, аналізу та синтезу, графічні методи.

Результати дослідження. Здійснено хронологічний аналіз становлення теорій відтворення та розвитку. На основі теоретичного осмислення процесу відтворення та дослідження сутнісних характеристик різних авторських теорій виділені три періоди: становлення теорії відтворення, формування «класичної» теорії відтворення, практичне використання теорії відтворення з подальшим становленням теорії зростання. Констатована необхідність та пріоритетність інноваційно–інвестиційного розвитку і потреба в становленні теорії економічного розвитку як нового (четвертого) періоду розроблення теорій. Необхідність розроблення механізмів розвитку сучасних нових економік призводить до п'ятого періоду – становлення теорій трансформаційних економік.

Висновки. Ретроспективний аналіз та огляд сучасних теоретичних трактувань процесів відтворення та розвитку, а також дослідження особливостей сучасної економіки дозволяє констатувати певну послідовність розвитку наукових поглядів на теорію відтворення: від становлення та формування класичної теорії відтворення – через теорію зростання – до теорії економічного розвитку. Теоретичне розроблення відтворювальних процесів призвело до становлення теорій економічного зростання та розвитку. Процеси відтворення незаперечно пов'язуються з економічним розвитком, з прогресивними змінами. Якість відтворення забезпечується за умови економічного розвитку, який характеризується поєднанням інвестицій з інноваціями. На часі – становлення теорій трансформаційних економік, як теоретико–методологічного забезпечення механізмів розвитку сучасних нових економік.

Ключові слова: розвиток, відтворення, економічні теорії, інноваційний розвиток, теорія зростання, теорія економічного розвитку, теорії трансформаційних економік.

СТАХУРСКАЯ С.А.
ТКАЧУК С.В.
СТАХУРСКИЙ В.А.

Становление теорий воспроизводства и развития

Актуальность исследования. В условиях глобальных изменений экономики и необходимости обеспечения стабильного развития все большую актуальность приобретает вопрос теоретико–методологического обеспечения экономических процессов развития и трансформации, в частности актуальна потребность в становлении и дальнейшем развитии базовых теорий, объясняющих и устанавливающих механизмы современных экономических процессов.

Целью исследования является анализ существенных характеристик теорий воспроизводства, их перехода к теориям роста; констатация необходимости дальнейшего становления теории экономического развития и перехода к разработке теорий трансформационных экономик.

Методы исследования: сравнение, обобщение, индукции и дедукции, анализа и синтеза, графические методы.

Результаты исследования. Осуществлен хронологический анализ становления теорий воспроизводства и развития. На основе теоретического осмысления процесса воспроизводства и исследования сущностных характеристик разных авторских теорий выделены три периода: становление теории воспроизводства, формирования «классической» теории воспроизводства, практическое использование теории воспроизводства с последующим становлением теории роста. Констатирована необходимость и приоритетность инновационно–инвестиционного развития и потребность в становлении теории экономического развития как нового (четвертого) периода разработки теорий. Необходимость разработки механизмов развития современных новых экономик приводит к пятому периоду – становлению теорий трансформационных экономик.

Выводы. Ретроспективный анализ и обзор современных теоретических трактовок процессов воспроизводства и развития, а также исследование особенностей современной экономики позволяют констатировать определенную последовательность развития научных взглядов на теорию воспроизводства: от становления и формирования классической теории воспроизводства – через теорию роста – к теории экономического развития. Теоретическая разработка воспроизводственных процессов привела к становлению теорий экономического роста и развития. Процессы воспроизводства неоспоримо связываются с экономическим развитием, с прогрессивными изменениями. Качество воспроизводства обеспечивается при условии экономического развития, характеризующегося сочетанием инвестиций с инновациями. На очереди – становление теорий трансформационных экономик, как теоретико–методологического обеспечения механизмов развития современных новых экономик.

Ключевые слова: развитие, воспроизводство, экономические теории, инновационное развитие, теория роста, теория экономического развития, теории трансформационных экономик.

STAKHURSKA S.A.
TKATCHUK S.V.
STAKHURSKIY V.O.

Formation of theories of reproduction and development

Relevance of research. In the context of global economic change and the need to ensure stable development, the issue of theoretical and methodological support of economic processes of development and transformation is becoming increasingly important, in particular the need for the formation and further development of basic theories that explain and establish mechanisms of modern economic processes.

The purpose of this study is to analyze the essential characteristics of theories of reproduction, their transition to theories of growth; statement of the need for further development of the theory of economic development and the transition to the development of theories of transformational economies.

Research methods: comparison, generalization, induction and deduction, analysis and synthesis, graphical methods.

Research results. A chronological analysis of the formation of theories of reproduction and development is carried out. Based on the theoretical understanding of the process of reproduction and the study of the essential characteristics of various author's theories, three periods are distinguished: the formation of the theory of reproduction, the formation of «classical» theory of reproduction, practical use of reproduction theory with subsequent formation of growth theory. The necessity and priority of innovation and investment development and the need for the formation of the theory of economic development as a new (fourth) period of development of theories are stated. The need to develop mechanisms for the development of modern new economies leads to the fifth period – the formation of theories of transformational economies.

Conclusions. Retrospective analysis and review of modern theoretical interpretations of the processes of reproduction and development, as well as the study of modern economics allows us to state a certain sequence of scientific views on the theory of reproduction: from the formation of classical theory of reproduction – through growth theory – to economic development theory. The theoretical development of reproduction processes has led to the formation of theories of economic growth and

development. The processes of reproduction are indisputably associated with economic development, with progressive changes. The quality of reproduction is ensured by economic development, which is characterized by a combination of investment and innovations. In time – the formation of theories of transformational economies, as a theoretical and methodological support mechanisms for the development of modern new economies.

Keywords: *development, reproduction, economic theories, innovative development, growth theory, theory of economic development, theories of transformational economies.*

Постановка проблеми. В умовах глобальних змін економіки та необхідності забезпечення стабільного розвитку все більшої актуальності набуває питання теоретико-методологічного забезпечення економічних процесів розвитку і трансформації, зокрема актуальною є потреба в становленні та подальшому розвитку базових теорій, що пояснюють та встановлюють механізми сучасних економічних процесів. Подальший розвиток базових теорій має ґрунтуватись на аналізі сутнісних характеристик теорій відтворення, їх переходу до теорій зростання, констатації необхідності подальшого становлення теорії економічного розвитку та переходу до розроблення теорій трансформаційних економік.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми. Згідно аналізу останніх досліджень та публікацій, зазвичай економічні теорії зростання спираються на процеси відтворення [1–3,6]. Сутнісні характеристики зростання і розвитку не завжди однозначні, економічний розвиток виправдано пов'язується з інноваційно-інвести-

ційним процесом [4, 6–8]. На сьогодні в економіці відбуваються трансформаційні перетворення [9], які вимагають розроблення нових теоретико-практичних трактувань і створення методологічних підходів до нових механізмів.

Мета статті. Здійснити аналіз сутнісних характеристик теорій відтворення, їх переходу до теорій зростання та констатацію необхідності подальшого становлення теорії економічного розвитку і переходу до розроблення теорій трансформаційних економік.

Виклад основного матеріалу. Найбільш поширені економічні теорії зростання спираються на процеси відтворення. В економічній літературі подані теорії зазнають різного групування. Так К. Макконнелл і С. Брю аналізують теорії економічного зростання з точки зору державного регулювання [5]. При цьому виділяються кейнсіанський підхід, «економіка пропонування», розвиток «економічного лібералізму».

Хронологія дослідження сутності процесу відтворення та його особливостей розпочалася з

Таблиця 1. Теорії відтворення періоду становлення («домарксівський» період)

Теорії, автори	Сутність	Недоліки
Школа фізіократів (Ф. Кене, XVIII ст., Франція)	Опис простого відтворення на прикладі економіки XVIII ст. В «Економічній таблиці» (1758) розглянув реалізацію сукупного суспільного продукту, поділивши його на промисловість та сільське господарство	Підміна двох підрозділів суспільства галузевим поділом на сільське господарство та промисловість
Теорія чинників розвитку (А.Сміт, Т. Мальтус)	Чинниками розвитку є праця, капітал, населення. Рушійна сила – нагромадження капіталу. Випуск продукції забезпечується двома видами витрат: капіталу і праці	Не враховано вплив розвитку науки, нових технологій, темпи економічного зростання
Вульгарна політична економія (Ж.Б.Сей)	Зростання виробництва автоматично призводить до розширення ринку	Попит на товари підмінюється пропозицією
Трактування теорії відтворення Ж.Ш.Л. Сімонді, XIX ст.	Розроблялось питання щодо додаткової вартості та її реалізації, висувалась ідея необхідності зовнішніх ринків	Не допускалась можливість реалізації додаткової вартості в межах попиту самих виробників
Трактування теорії відтворення російськими народниками XIX ст. (Воронцов В.П., Даніельсон Н.Ф.)	Дотримувались поглядів Ж.Ш.Л. Сімонді, пов'язували розвиток з наявністю зовнішніх ринків. Вважали, оскільки зовнішні ринки розподілені, то подальший розвиток (капіталізму) неможливий (в Росії)	Ототожнення розмірів ринку і розмірів споживання

[складено авторами за джерелами 1, 2, 3, 6]

XVIII століття і не обмежиться нинішнім часом, оскільки процеси відтворення пов'язані з економічним розвитком, з прогресивними змінами, а вони є постійними. Розвиток теорій відтворення зводився до сутнісних характеристик та особливостей самого процесу відтворення. Подальше теоретичне розроблення відтворювальних процесів призвело до теорії економічного зростання. Теоретичне осмислення процесу відтворення, очевидно, можна умовно поділити на три періоди:

- період становлення теорії відтворення («домарксівський»). Сутність основних теоретичних положень зведена в табл. 1;
- період формування «класичної» теорії відтворення або «марксівський» період (табл. 2).
- період практичного використання теорії відтворення та становлення теорії зростання (табл. 3).

Економічне зростання є центральною проблемою оцінки ефективності будь-якої систе-

ми господарювання. Дослідження економічного зростання передбачає визначення чинників і процесів, що забезпечують його динаміку і стабільність, шляхи досягнення оптимального співвідношення виробництва, нагромадження і споживання, певні особливості відтворення.

Економічне зростання будь-якої країни або підприємства залежить від наступних основних чинників: кількості і якості трудових ресурсів, обсягу основного капіталу, техніки і технології, системи управління виробництвом, кількості і якості природних ресурсів [6]. Ці чинники роблять зростання виробництва фізично можливим. Тільки доступність великої кількості кращих за якістю ресурсів, в тому числі технологічного потенціалу, дозволяє збільшувати виробництво реального продукту.

Крім того, чинники, що визначають темпи і якість економічного зростання, можна поділити на такі групи:

Таблиця 2. Період формування «класичної» теорії відтворення

Теорії, автори	Сутність	Недоліки
Теорія відтворення К. Маркса, XIX ст.	Розроблено схеми відтворення: реалізації суспільного продукту. Суспільне виробництво поділене на два підрозділи (виробництво засобів виробництва і виробництво предметів споживання). Для безперервного відтворення та економічного зростання необхідне дотримання співвідношень: при простому відтворенні: $I(v + m) = IIc$ $I(c + v + m) = Ic + IIc$ 3. $II(c + v + m) = I(v + m) + II(v + m)$ при розширеному відтворенні (частина новоствореної вартості (m) іде на збільшення постійного (c) і змінного (v) капіталу свого підрозділу): $I(v + m) > IIc$ $I(c + v + m) > Ic + IIc$ $I(v + m) + II(v + m) > II(c + v + m)$. Зроблено висновок про підвищення органічної будови капіталу (c:v) та прогрес машинної техніки, як базових явищ стосовно розширеного відтворення. Виведено закон випереджаючого росту I підрозділу порівняно з ростом II підрозділу	Капіталістичне виробництво розглядалось в чистому вигляді (все суспільство складається лише з найманих робітників і підприємців); не брались до уваги операції по зовнішній торгівлі; припускалось, що всі товари продаються і купуються згідно з вартістю
Розвиток В.І. Леніним теорії відтворення К. Маркса	Розроблено схеми розширеного капіталістичного відтворення зі змінами органічної будови капіталу. Доведено, що протиріччя між виробництвом і споживанням не виключає розвиток капіталізму	Спірний висновок про перехідний характер капіталізму
Концепція теорії відтворення П.Б. Струве, М.І. Туган-Барановського	Теорія К. Маркса зведена до «теорії пропорційного розподілу», наголошувалось на необхідності пропорційності між різними галузями виробництва	Безмежне зростання виробництва та автономність I підрозділу
Концепція теорії відтворення Р. Люксембург	Досліджувала накопичення капіталу. Додаткову вартість поділяла на частину, яка може реалізовуватись в рамках чистого капіталізму (особисте споживання капіталістів), та на частину, яку не можливо реалізувати (капіталізована додаткова вартість)	Помилковий висновок про неможливість реалізації «капіталізованої» додаткової вартості

[складено авторами за джерелами 1, 2, 3, 6]

Таблиця 3. Період практичного використання теорії відтворення та становлення теорії зростання

Теорії, автори	Сутність	Недоліки
Міжгалузевий баланс В. Леонтьєва, ХХ ст.	На основі схем К. Маркса розроблено метод аналізу міжгалузевих зв'язків «витрати–випуск», який дає можливість практичного застосування теорії рівноваги у вигляді міжгалузевого балансу	Не визначається межа державного регулювання
Модель рівноваги Дж. Кейнса, ХХ ст.	На основі механізму мультиплікатора побудовано найбільш прості версії забезпечення економічної рівноваги. Робиться висновок про необхідність державного регулювання	Не визначається межа державного регулювання
Модель макроекономічного зростання Харода–Домара, 40–і р.ХХ ст.	Основне джерело зростання – фізичне нагромадження капіталу, основний інструмент регулювання росту – норма заощадження	Не враховано технічний прогрес, якісні характеристики праці та капіталу
Неокласична модель економічного зростання Р. Солоу, 50–60 рр. ХХ ст.	Загальне зростання обсягу виробництва залежить від трьох факторів: приросту капіталу, приросту затрат праці, вдосконалення технології. Основним фактором зростання є технологічний прогрес	Модель не враховує багатьох обмежень: енергетичних, екологічних тощо; модель не придатна для короткострокового періоду
Сучасна теорія економічного зростання (Р. Левін, Д. Рене, Р. Баро, Й.–Х. Лі), з поч. 70–х р. ХХ ст.	Розроблена теорія ендогенного зростання, яка пов'язує процес зростання з усіма можливими якісними і кількісними факторами: ресурсними, інституційними, міжнародними тощо. Враховуються також інвестиції в людський капітал, наукові дослідження, описується динаміка зміни технологій	Розвиток теорії йде переважно емпірично. Потрібна міцна теоретична база, яка б визначала усі чинники економічного зростання

[складено авторами за джерелами 1, 2, 3, 6]

- інноваційні, пов'язані з оновленням технологій і продукції, використанням інноваційного потенціалу країни, визначенням пріоритетів науково–технічного прогресу;

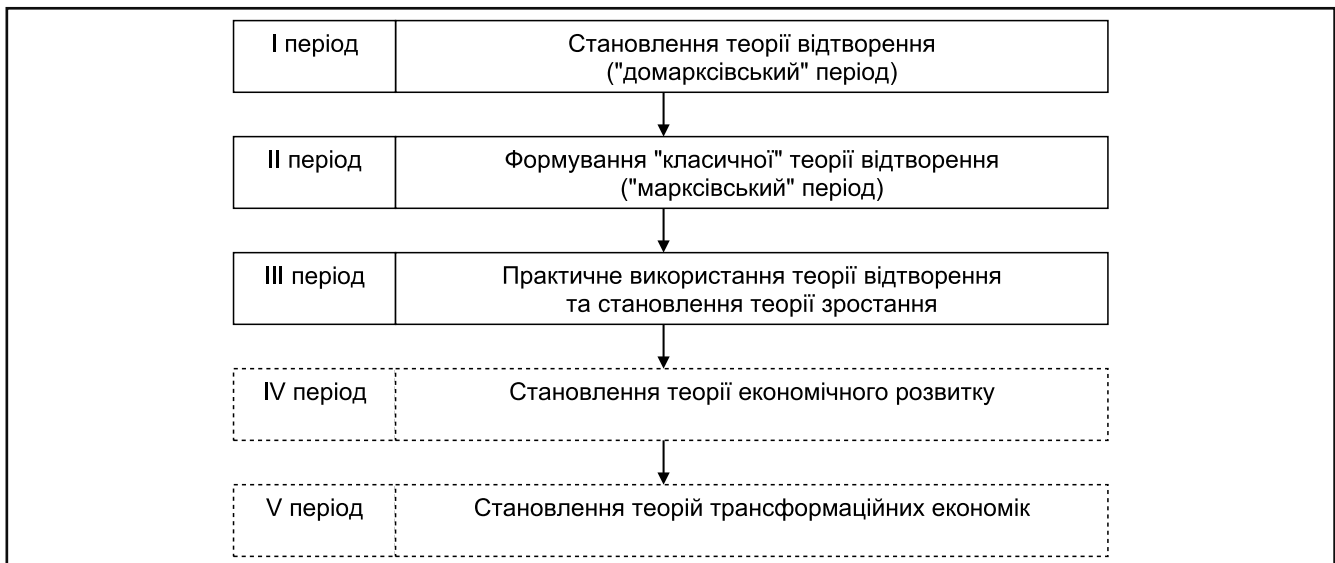
- інвестиційні, що визначаються інвестиційною активністю, ефективністю капітальних вкладень, оновленням виробничих основних фондів та використанням їх, ресурсними обмеженнями з боку інвестиційного комплексу;

- структурної мобільності економіки, спроможності її реагувати на зміни в обсягах і структурі суспільних потреб як у поточному, так і в майбутньому періодах [8].

Очевидно правильним підходом є також групування теорій відтворення в рамках теорій розвитку, зокрема Вініченко І.І. сучасні теорії розвитку поділяє на теорію стадій зростання, теорію структурних перетворень, теорію залежності, неокласичну контрреволюцію, теорію ендогенного зростання [3]. За даним підходом прослідковується підпорядкування автором категорії «зростання» під категорію «розвитку». Досить часто в літературі термін «економічний розвиток» застосовується як необхідна реальність для країн з відсталим рівнем розвитку, а економічне зростання при цьому вважають уже наступною, більш вищою, пріоритетною ціллю.

Зрозуміло, що економічне зростання та економічний розвиток взаємопов'язані. Але економічний розвиток потрібен завжди, він створює передумови для економічного зростання на якісно новій основі (перехід від одного стану до іншого, більш прогресивного), а економічне зростання відображає лише кількісні зміни. Отже, слід говорити про «якість відтворення», якщо для відтворювального процесу характерний економічний розвиток, і про відсутність «якості», якщо відтворення характеризується лише економічним зростанням.

Констатація необхідності та пріоритетності саме економічного розвитку, який забезпечуватиметься поєднанням інвестицій з інноваціями, є мегатрендом, який свідчить, на наш погляд, про початок четвертого періоду в розвитку теорії відтворення: становлення теорії економічного розвитку (див. рисунок). Підтвердженням останнього, зокрема, є розроблення теорії інноваційного розвитку, поняття «інноваційна економіка» та визнання її новим етапом світового розвитку [4]. Призначення таких глобальних трендів – трансформувати індустрію, економіку та суспільство з кінцевою метою отримання прогресу в соціальному розвитку. У найближчі роки відбуватимуться глобальні зміни соціоекономічного розвитку

Періоди розвитку теорії економічного розвитку

Джерело: складено авторами

в напрямку прориву таких економік майбутнього: ексабайтова економіка (гіперпідключені люди і пристрої), економіка добробуту (переосмислення здоров'я), вуглецево-нейтральна економіка (ринки відновлювальної енергії, масштабовані рішення щодо скорочення CO2), економіка замкнутого циклу (оптимізація ресурсоспоживання, скорочення кількості відходів), економіка біоросту (нові агрокультури та біоматеріали), економіка вражень («від володіння до відчуття», отримання сильних вражень, ексклюзивність продукції та послуг) [9].

Сучасне бачення економіки майбутнього вимагає нових теоретичних розробок (теорій) щодо констатації та опису механізмів розвитку ексабайтової економіки, економіки добробуту, вуглецево-нейтральної економіки, економіки замкнутого циклу, економіки біоросту, економіки вражень. Очевидно можна говорити про наступний, п'ятий, період в розвитку економічних теорій: становлення теорій трансформаційних економік.

Висновки

Ретроспективний аналіз та огляд сучасних теоретичних трактувань процесів відтворення та розвитку, а також дослідження особливостей сучасної економіки дозволяє констатувати певну послідовність розвитку наукових поглядів на теорію відтворення: від становлення та формування класичної теорії відтворення – через теорію зростання – до теорії економічного розвитку. Теоретичне розроблення відтворювальних

процесів призвело до становлення теорій економічного зростання та розвитку. Процеси відтворення незаперечно пов'язуються з економічним розвитком, з прогресивними змінами. Якість відтворення забезпечується за умови економічного розвитку, який характеризується поєднанням інвестицій з інноваціями. На часі – становлення теорій трансформаційних економік, як теоретико-методологічного забезпечення механізмів розвитку сучасних нових економік.

Список використаних джерел

1. Башнянин Г. І. Капітал підприємства, його кругооборот і оборот. Суспільне відтворення // Політична економія / Г. І. Башнянин, П. Ю. Лазур, В. С. Медведєв. – К. : Ніка-Центр, Ельга, 2000. – С. 275–298, С. 366–495.
2. Брегель Э. Я. Воспроизводство капиталистическое / Э. Я. Брегель // Экономическая энциклопедия. Политическая экономия. – М. : Изд-во «Советская энциклопедия», 1972. – Т. 1. – С. 266–273.
3. Вініченко І. І. Теоретичні засади забезпечення інвестиційного розвитку / І. І. Вініченко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2006. – № 4. – С. 64–68.
4. Інвестування української економіки : монографія / [Сухоруков А. І., Пирожков С. І., Шестопалов Г. Г. та ін.] ; за ред. А. І. Сухорукова. – К. : Нац. ін-т проблем міжнародної безпеки, 2005. – 440 с.
5. Макконнелл К. Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика / Макконнелл К. Р., Брю С. Л., Флинн Ш.М. . – М. : Инфра-М, 2016. – 1028 с.

6. Носова С. С. Экономическая теория : [учебник] / С. С. Носова. – М. : Издательство:Формат:PDF. Экономический портал, 2017. – 792 с. Источник: <https://institutiones.com/download/books/3124-ekonomicheskaya-teoriya-nosova.html>.

7. Первушин С. П. Воспроизводство и экономический рост: история, теория, проблемы / С. П. Первушин. – М. : Вузовская книга, 1998. – 84 с.

8. Сизоненко В. О. Економічне зростання і макроекономічна нестабільність / В. О. Сизоненко, І. О. Лютий // Основи економічної теорії : [підруч. / за ред. А. А. Чухна]. – К. : Вища шк., 2001. – С. 477–507.

9. Шість економік майбутнього: де в ООН побачили ринки на \$30 трлн Джерело: Mind, «Економічна правда». Режим доступу: <http://www.management.com.ua/tend/tend1238.html>.

References

1. Bashnianyn H. I. Kapital pidpriemstva, yoho kruhooborot i oborot. Suspilne vid-tvorennia // Politychna ekonomiiia / H. I. Bashnianyn, P. Yu. Lazur, V. S. Medvediev. – K. : Nika-Tsentr, Elha, 2000. – S. 275–298, S. 366–495.

2. Brehel Э. Ya. Vosproydzvodstvo kapitalysticheskoe / Э. Ya. Brehel // Эkonomy-cheskaia энтсыклопедыя. Polytycheskaia эkonomyia. – М. : Yzd-vo «Sovetskaia энтсы-клопедыя», 1972. – Т. 1. – S. 266–273.

3. Vinichenko I. I. Teoretychni zasady zabezpechennia investytsiinoho rozvytku / I. I. Vi-nichenko // Derzhava ta rehiony. Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo. – 2006. – № 4. – S. 64–68.

4. Investuvannia ukrainskoi ekonomiky : monohrafiia / [Sukhorukov A. I., Pyrozikov S. I., Shestopalov H. H. ta in.]; za red. A. I. Sukhorukova. – K. : Nats. in-t problem mizhnarodnoi bezpeky, 2005. – 440 s.

5. Makkonnell K. R. Эkonomyks: Pryntsyry, problemy y polytyka / Makkonnell K. R., Briu S. L., Flynn Sh.M. . – М. : Ynfra-M, 2016. – 1028 s.

6. Nosova S. S. Эkonomycheskaia teoriya : [uchebnyk] / S. S. Nosova. – М. : Yzdate-istvo:Format:PDF. Эkonomycheskyi portal, 2017. – 792 s. Ystochnyk: <https://institutiones.com/download/books/3124-ekonomicheskaya-teoriya-nosova.html>.

7. Pervushyn S. P. Vosproydzvodstvo y эkonomycheskyi rost: ystoryia, teoriya, pro-blemy / S. P. Pervushyn. – М. : Vuzovskaia knyha, 1998. – 84 s.

8. Syzonenko V. O. Ekonomichne zrostannia i makroekonomichna nestabilnist / V. O. Syzonenko, I. O. Liutyi // Osnovy ekonomichnoi teorii : [pidruch. / za red.

A. A. Chu-khna]. – K. : Vyshcha shk., 2001. – S. 477–507.

9. Shist ekonomik maibutnoho: de v OON pobachyly rynky na \$30 trln Dzherelo: Mind, «Ekonomichna pravda». Rezhyrn dostupu: <http://www.management.com.ua/tend/tend1238.html>.

Дані про авторів

Стахурська Світлана Антонівна,

к.е.н., доцент, Національний університет харчових технологій, кафедра економіки праці та менеджменту
e-mail: vinyar@i.ua

Ткачук Світлана Валеріївна,

к.е.н., доцент, Національний університет харчових технологій, кафедра маркетингу
e-mail: vinyar@i.ua

Стахурський Валерій Олександрович,

старший викладач, Національний університет харчових ехнологій, кафедра маркетингу
e-mail: vinyar@i.ua

Данные об авторе

Ткачук Светлана Валерьевна,

к.э.н., доцент, Национальный университет пищевых технологий, кафедра маркетинга
e-mail: vinyar@i.ua

Стахурская Светлана Антоновна,

к.э.н., доцент, Национальный университет пищевых технологий, кафедра экономики труда и менеджмента
e-mail: vinyar@i.ua

Стахурский Валерий Александрович,

Старший преподаватель, Национальный университет пищевых технологий, кафедра маркетинга
e-mail: vinyar@i.ua

Data about the authors

Svitlana Tkatchuk,

PhD in Economics, associate Professor, National University of Food Technologies, Department of Marketing
e-mail: vinyar@i.ua

Svitlana Stakhurska,

PhD in Economics, associate Professor, National University of Food Technologies, Department of Labor Economics and Management
e-mail: vinyar@i.ua

Valeriy Stakhurskiy,

senior lecturer National University of Food Technologies, Department of Marketing
e-mail: vinyar@i.ua